Telephone: (676) 22-164
Email: info@anticorruption.gov.to
Website: www.anticorruption.gov.to

Vuna Road, Nuku'alofa
Across Hihifo/Hahake Bus Depot
Kingdom of Tonga

Anti-Corruption Commissioner
Kingdom of Tonga

FOOMU LÄUNGA

Talamu'a

Ko e foomu läunga mo e ngaahi faile tatau 'oku malava keke tuku hake ki he 'Ofisi 'o e Komisiona ki he fakafepaki'i 'o e ta'efaitotonu (ACC) 'o fakafou 'i he:

- 'Imeili

  complaints@anticorruption.gov.to

- Uepisaiti

  www.anticorruption.gov.to

- Pe ko ho'o a'u tonu mai pe ki he

  'Ofisi 'o e Komisiona ki he fakafepaki'i 'o e ta'efaitotonu
  Hala Vuna ('Ofisi 'Atakai motu'a)
  Nuku'alofa

Fiema'u tokoni?

'O kapau leva 'oku 'i ai ha'o ngaahi fehu'i fekau'aki mo e läunga ke fakahoko, pe ko hono fakahoko mai 'a e läunga ki he 'ofisi 'o e Komisiona ki he fakafepaki'i 'o e ta'efaitotonu, 'e malava pe keke fetu'utaki mai ki he 'ofisi 'i he fika telefoni ko e 22164.

'E toe malava pe ke ma'u atu mo e fakaikiiki 'i he'emau peesi uepisaiti ko e www.anticorruption.gov.to

Läunga fekau'aki mo e tokotaha ngäue fakapule'anga

	Hingoa

1. Fetu'utaki

1.1	'Uluaki hingoa Fakaiku
1.2	Lakanga 'i he ngäue
1.3	Fika telefoni ngäue
1.4	Fika telefoni to'oto'o
1.5	'Imeili

2. Fakaikiiki 'o e tokotaha 'oku mahalo'i ki he hia ta'efaitotonu

2.1	'Aho ne fakahoko ai 'a e hia 'oku tukuaki'i
2.2	Feitu'u na'e fakahoko ai 'a e hia 'oku tukuaki'i
2.3	Fakamatala fakaikiiki ki he tokotaha faihia 'oku tukuaki'i Kataki 'o fakahü ha faile heni 'o kapau 'oku faingamälie
2.4	Ko e hia ni na'e fakahoko 'e he tokotaha pe pe ko e memipa 'o ha kulupu tokolahi? ☐ Faihia tokotaha pe ☐ Faihia kulupu tokolahi ☐ 'Ikai ha'aku 'ilo ki ai
2.5	'Oku 'i ai ha kaunga ki he tukuaki'i ko eni 'a e pa'anga pe koloa? ☐ 'Io ☐ 'Ikai Kapau 'io, kataki 'o tohi mai 'a e fakafuofua ki he lahi 'o e pa'anga pe koloa ko ia
2.6	Ko fë 'a e taimi na'a ke fuofua 'ilo ai fekau'aki mo e tukuaki'i ko 'eni?

3. Fakaikiiki ‘o e tokotoha kotoa ‘oku tukuaki’i ki he hia ta’efaitotonu

3.1	Ko e tukuaki’i ‘oku laka hake ‘i he toko taha? ☐ ‘Io ☐ ‘Ikai ☐ ‘Ikai ‘ilo
3.2	Kapau ‘io, ko e toko fiha? ***(Hiki tatau eni ki he tokotaha kotoa pe)***
3.3	Kapau ko e tokotaha … ‘Uluaki hingoa Fakaiku Tangata pe Fefine ☐ Tangata ☐ Fefine ☐ ‘Ikai keu ‘ilo ‘Aho fa’ele’i
3.4	Ko e tokotahá ni ko e tokotaha ngäue fakapule’anga ‘i he taimi ‘o e läunga? ☐ ‘Io ☐ ‘Ikai ☐ ‘Ikai ‘ilo Kapau ‘io, kataki ‘o fakahä mai: • hono lakanga ‘i he taimi ‘o e läunga • fika ngäue ‘a e tokotaha läunga’i (‘o kapau ‘oku ma’u)
3.5	‘O kapau ko ha kulupu … Hingoa ‘o e kulupu Fakaikiiki fekau’aki mo e kulupú ni (‘o kapau ‘oku ma’u)
3.6	Tu’asila (tu’asila ‘api nofo ai kapau ko e tokotaha pe)
3.7	Fika telefoni ‘o e ‘api
3.8	Fika telefoni to’oto’o
3.9	‘Imeili
3.10	Feläve’i mo e ngäue ‘i he taimi ‘o e läunga (kataki ‘o tiki ‘a e puha totonu) ☐ Ngäue taimi kakato ☐ Ngäue fakataimi ☐ Ngäue konituleki ☐ Me’a makehe
3.11	Tu’asila ‘o e ngäue’anga ‘i he taimi ‘o e läunga

3.12	‘Oku ‘ilo ‘e he tokotaha pe kulupu ‘oku läunga’i ‘oku läunga’i kinautolu ki he hia ta’efaitotonu? ☐ ‘Io ☐ ‘Ikai ☐ ‘Ikai ‘ilo Kapau ‘io, kataki fakafonu ‘a e konga 3.13. Ka ‘ikai, hoko atu kihe konga 3.14
3.13	Ko hai na’a ne fakahoko ange ‘oku läunga’i kinautolu? ☐ Ko e kautaha (hingoa) ☐ Ko e kautaha kehe (kataki ‘o fakahä heni hingoa kautaha) ☐ Ni’ihi kehe (kataki ‘o fakahä heni) ☐ ‘Ikai ‘ilo ‘Aho na’e fakahoko ange ai läunga kia nautolu (‘o kapau ‘ilo)
3.14	Na’e ‘osi tukuaki’i ‘a e tokotaha ni pe kulupu ki ha hia ta’efaitotonu kimu’a? ☐ ‘Io ☐ ‘Ikai ☐ ‘Ikai ‘ilo Kapau ‘io, fakahä mai heni: • fakamatala fakaikiiki ki he hia ta’efaitotonu kimu’a • fakaikiiki ‘o e ola e läunga ko ia

4. Fakaikiiki ‘o e ma’u’anga fakamatala ‘o e ni’ihi tukuaki’i

4.1	***(Hiki tatau ‘a e peesi ko eni ki he tokotaha kotoa pe).*** Lakanga ‘o e tokotaha pe kulupu ☐ Ma’u’anga fakamatala ki he kau tukuaki’i ☐ Ni’ihi malava ke hoko ko e kau fakamo’oni
4.2	Kapau ko e tokotaha pe… ‘Uluaki hingoa Fakaiku Tangata pe Fefine ☐ Tangata ☐ Fefine ☐ ‘Ikai ‘ilo ‘Aho fa’ele’i

4.3	Ko e tokotaha ngäue fakapule'anga eni? ☐ 'Io ☐ 'Ikai ☐ 'Ikai 'ilo Kapau 'io, fakahä mai heni: • Lakanga e tokotahá ni 'i he taimi 'o e läunga • Fika ngäue tokotahá ni (kapau 'oku ma'u)
4.4	Kapau ko ha kulupu … Hingoa 'o e kulupu Fakaikiiki 'o e tokotaha taki 'i he kulupu (kapau 'oku ke 'ilo pe ma'u ki ai)
4.5	Tu'asila ('api tu'asila 'o e tokotaha)
4.6	Fika telefoni 'o e 'api
4.7	Fika telefoni to'oto'o
4.8	'Imeili
4.9	Feläve'i mo e ngäue 'i he taimi 'o e läunga (kataki 'o tiki 'a e puha totonu) ☐ Ngäue taimi kakato ☐ Ngäue fakataimi ☐ Ngäue konituleki ☐ Me'a makehe
4.10	Tu'asila ngäue 'i he taimi 'o e läunga

5. Ngäue fakataimi 'e fai pe fokotu'u ke fai ki he tokotaha läunga'i

5.1	Ngäue 'oku fai pe fokotu'u ke fai 'e he ngäue ki he tokotaha 'oku läunga'i: ☐ 'Ikai ha ngäue (fakahä e 'uhinga 'ikai fai ai ha ngäue) ☐ Fakalahi hono le'ohi e tokotaha ni (fakamatala'i mai) ☐ Fakangatangata 'ene ngäue 'oku fai (fakamatala'i mai) ☐ Fakangäue'i he tafa'aki kehe 'i he ngäue (fakamatala'i mai) ☐ Tuku fakataimi ki tu'a mei he ngäue kae kei vahe pe ☐ Tuku fakataimi ta'evahe ki tu'a mei he ngäue ☐ 'Ikai kene toe ngäue

	☐ ʻIkai toe ʻaonga koeʼuhi kuo aofangatuku e ngäue ki ai ☐ Ngäue makehe (fakamatalaʼi heni)
5.2	Ko e ha e ngauie ʻoku fai pe fokotuʼu ʻe he ngäue ki he ngäue fakatotolo ʻoku fakahoko?
5.3	Ko e ha e ngäue ʻoku fakahoko pe palani ho kautaha ke fakahoko ke fakasiʼisiʼi ha toe hoko ha meʼa pehé ni ʻi he kahaʼu?
5.4	Kuo ke ʻosi fakahoko e fakamatala ko eni ki ha toe kautaha kehe? ☐ ʻIo ☐ ʻIkai Kapau ʻio, fakafonu ʻa e konga 5.5—5.8
5.5	Hingoa ʻa e kautaha ʻosi fakahoko ke nau ʻilo ʻoku fai e läunga.
5.6	Ko fë taimi naʼe fakahä ange ai kia nautolu?
5.7	Fakaikiiki fetuʼutaki fekauʼaki mo e tokotaha pe kautaha naʼe fakahoko ki ai ʻa e fakamatala (hingoa ʻo e tokotaha, fika telefoni, ʻimeili mo e tuʼasila).
5.8	Ke pehee ʻoku ʻi ai haʼanau palani ke fakahoko ha ngäue fekauʼaki mo e tokotahá ni? ☐ ʻIo ☐ ʻIkai ☐ ʻIkai ʻilo Kapau ʻio, ko e ha e ngäue ʻamanaki kenau fakahoko pe kuo nau fakahoko?

6. Tali mei he ʻofisi ACC

6.1	Ko e ha e tuʼunga fakavavevave ki he läunga ni pea ʻoku fiemaʼu nai ʻe he ʻofisi ʻo e ACC ke fakahoko ha ngäue fakavavevave ki ai ʻi he vave taha pe ko ha vahaʼa taimi nounou? ☐ ʻIo ☐ ʻIkai
6.2	Kataki ʻo fakahä e ʻuhinga ʻoku ke fiemaʼu ai ha tali fakavavevave ki he laungá ni (fakatätä, makatuʼunga ʻi he fakalilifu ʻa e hia, ko e faingamälie ke mole ʻa e ngaahi fakamoʼoni mahuʼinga)

6.3	‘Oku ke fiema’u ha fa’ahinga founga ke malu’i‘aki koe? ☐ ‘Io ☐ ‘Ikai Tuku mai e fakaikiiki

7. Fakahä

Koau, _____, ‘oku ou fakahä heni ko e fakamatala ‘oku tuku atu meiate au ki he ‘ofisi ‘o e Komisiona ki he fakafepaki’i ‘o e ta’efaitotonu ‘oku mo’oni, totonu, mo kakato ‘i he ‘ilopau mo e tui ki ai. ‘Oku mahino kiate au ko e fakamatala hala pe takihala pe ta’etala ha konga ‘o ha fakamatala ‘e hoko ia ko e hia ‘i he Lao ‘a e Komisiona ki he fakafepaki’i ‘o e ta’efaitotonu.

‘Oku ou ‘ilo fakapapau ka ‘i ai ha ngaahi fakamatala hala pe loi teu fakahoko ‘i he tohi fakahä ko eni ‘e iku ki ha ngäue fakalao kiate au, ‘o ‘ikai ke fakangatangata pe ‘i he Lao ‘a e Komisiona ki he fakafepaki’i ‘o e ta’efaitotonu.

Fakamo’oni: _____

‘Aho: _____